

Bernard Maj, Marta Woźniak

Rola *e-learningu* jako metody zdobywania wiedzy

Streszczenie: Prezentowanie treści przy użyciu metod *e-learningowych* może być wykorzystywane zarówno do tworzenia pełnych kursów czy szkoleń, jak i w formie wspomagającej tradycyjne metody przekazywania wiedzy. Tego typu szkolenia coraz częściej pojawiają się w szkolnictwie wyższym. W tekście przedstawiono wyniki badań, pozwalające na określenie stanu wiedzy studentów o *e-learningu*. Pokazano również, co jest, ich zdaniem najważniejsze w tej formie przekazywania wiedzy. Przeprowadzone badania pomogły także w określeniu roli, jaką dla *e-learningu* widzą studenci jako potencjalni jego użytkownicy.

Wstęp

E-learning to nauczanie na odległość, przekazywanie wiedzy za pomocą dostępnych nośników informacji zapisanej w formie elektronicznej. W związku z tym do wymiany informacji pomiędzy nauczycielem i uczniem dochodzić może nie tylko – jak to jest powszechnie rozumiane – z wykorzystaniem Internetu, przy pomocy platform edukacyjnych i stron www, ale także przy użyciu np. CD-ROMów, taśm audio/video, prezentacji multimedialnych, przekazów satelitarnych¹.

¹ <http://www.learning.pl/elearning/index.html>.

Kształcenie na odległość znane i praktykowane jest od bardzo dawna. Wykorzystywano do tego celu dostępne w danym czasie środki przekazu. W XIX wieku były to kursy korespondencyjne. Rozwój technik przekazu w kolejnych latach pozwalał na dostarczanie treści kształcenia w formie audio/wideo, radia i telewizji edukacyjnej, aż po obecnie powszechnie dostępny Internet².

Wykorzystanie takiego sposobu przekazywania wiedzy jest stosowane zarówno w firmach, w celu przeprowadzania szkoleń, jak i w szkołach. Jednym z czynników mogących wpływać na rozwój takiej formy kształcenia jest z pewnością możliwość dotarcia do szerokiego grona osób. Prowadzenie tego typu kursów ma szczególne znaczenie w przypadku firm, gdyż pozwala to nie tylko na dostosowanie czasu szkolenia oraz jego tempa do możliwości szkolonych osób–pracowników, ale także pozwala na zmniejszenie kosztów szkolenia.

Rozważając obecne miejsce *e-learningu* w nauczaniu, zwłaszcza w szkołach, należy się zastanowić przede wszystkim nad tym, w jaki sposób jest on rozumiany przez jego potencjalnych adresatów. Największą grupę stanowić mogą tu studenci, dlatego to właśnie do nich zostały skierowane pytania mające na celu uzyskanie odnośnych opinii.

Metodologia

Badanie miało charakter ankietowy. Ankieta składała się z dziesięciu pytań. Pierwsze dwa dotyczyły znajomości pojęcia *e-learningu* oraz ustalenia, ilu spośród ankietowanych miało okazję w praktyce skorzystać z takiej formy kształcenia. Kolejne sześć pytań dotyczyło określenia tego, co dla potencjalnych użytkowników *e-learningu* jest jego ważną cechą. Przedostatnie pytanie miało na celu sprawdzenie opinii ankietowanych na temat miejsca *e-learningu* wśród dostępnych obecnie form nauczania. Z kolei ostatnie pytanie pozwala określić preferowany przez ankietowanych sposób nauczania. Pytania zadano 103 studentom z dwóch uczelni – AGH i KSW.

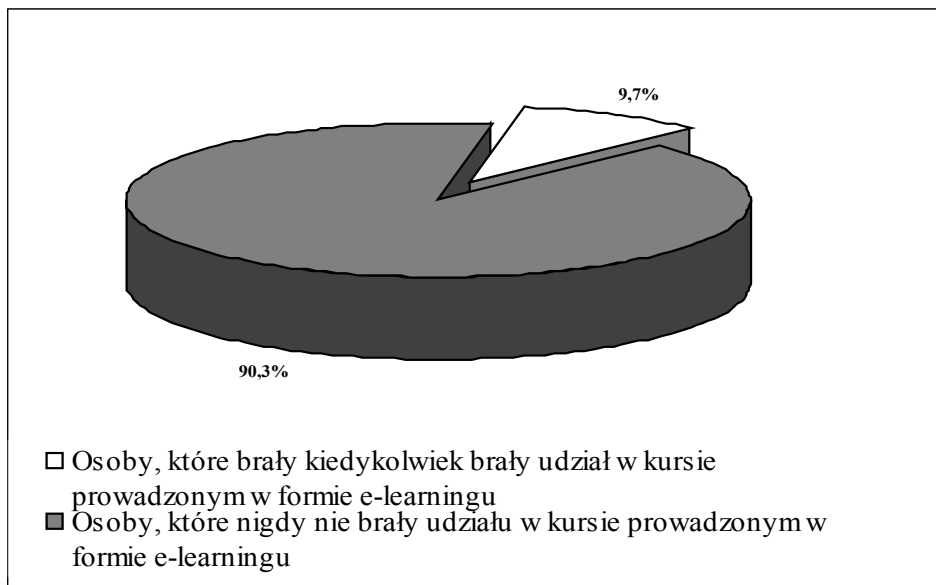
Wyniki badań

Ankietowani zostali zapytani o to, co rozumieją pod pojęciem *e-learningu* oraz czy kiedykolwiek uczestniczyli w takim kursie. Jak się okazuje, 91,26% badanych odpowiada krótko, że jest to nauka przez Internet. Jedynie 8,74% ankietowanych zaznacza, że jest to nauka bez możliwości bezpośredniego kontaktu z nauczycielem i wymienia jeszcze inne możliwości przekazu treści, np. CD.

² <http://www.e-sgh.pl/abc.php>.

Spśród badanej grupy studentów jedynie 9,7% osób zadeklarowało, że kiedykolwiek brało udział w kursie prowadzonym na zasadach *e-learningu* (rys. 1).

Rys. 1. Procentowy udział osób, które uczestniczyły w kursach prowadzonych na zasadach *e-learningu*

Źródło: opracowanie własne autorów.

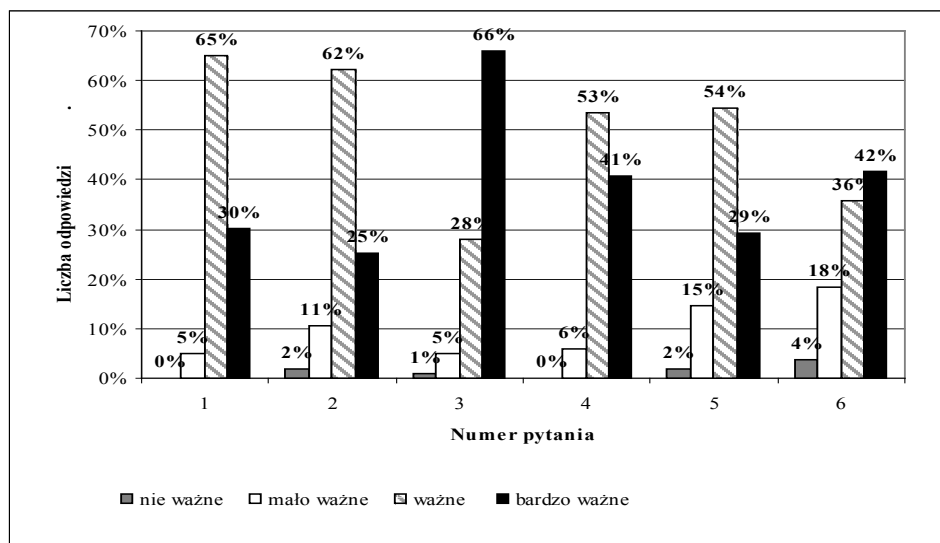
Kolejne pytania miały na celu zobrazowanie, w jakim stopniu poszczególne cechy tego typu nauczania są ważne dla jego potencjalnych użytkowników. Ankietowani mieli do wyboru cztery możliwości określenia poziomu istotności poszczególnych cech: nieważne, mało ważne, ważne oraz bardzo ważne. Pierwsze pytanie z tej grupy dotyczyło przekazywania treści z wykorzystaniem nośników takich, jak np. Internet.

Zgodnie z danymi pokazanymi na rysunku 2 możliwość przekazywania wiedzy przy pomocy nośników multimedialnych bez konieczności kontaktu z nauczycielem jest ważna dla 65% ankietowanych. Ponad połowa mniej zadeklarowała, że jest to element bardzo ważny. Dla niewielkiej liczby ankietowanych przekazywanie treści w postaci elektronicznej nie ma dużego znaczenia. Drugie pytanie odnosiło się do sposobu komunikacji z nauczycielem. Zdaniem ankietowanych to, że wymiana informacji pomiędzy uczniem i nauczycielem może

występować zarówno synchronicznie, jak i asynchronicznie, jest ważne. Znacznie mniej osób wymienia ten element jako bardzo ważny, jeszcze mniej jako nieistotny.

Pytanie trzecie dotyczyło stałego dostępu do materiałów szkoleniowych umieszczonych np. na CD. Dla przeważającej większości ankietowanych okazuje się to bardzo ważne. Odpowiedziało tak aż 66% ankietowanych. O prawie 60% mniej ankietowanych uznało to za ważną cechę, natomiast dla 1% osób nie było to ważne.

Rys. 2. Ważność poszczególnych cech *e-learningu* dla ankietowanych

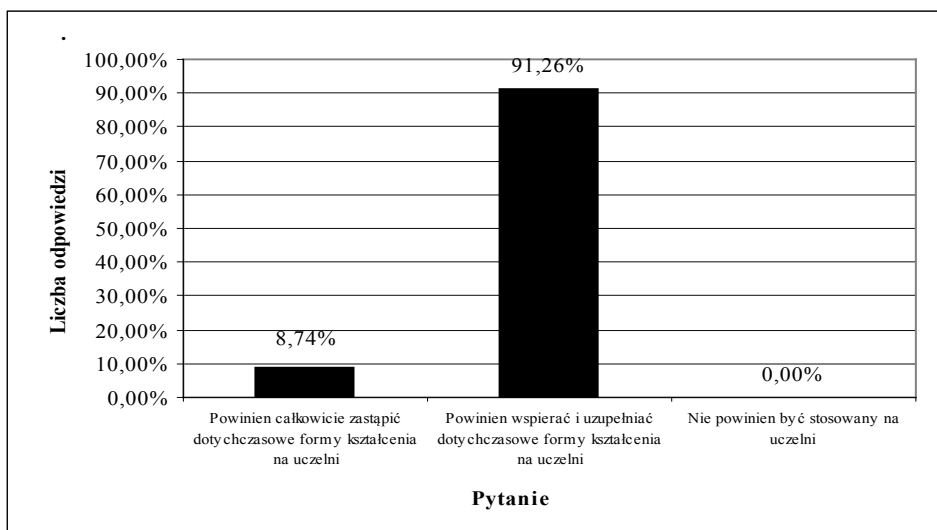
Źródło: opracowanie własne autorów.

W czwartym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o opinię na temat istotności dostosowania czasu nauki do potrzeb i możliwości każdego ucznia. Liczba osób, które zaznaczyły odpowiedź „ważne” jest nieznacznie wyższa niż liczba osób, które zaznaczyły odpowiedź „bardzo ważne”. Jedynie dla 6% ankietowanych miało to małe znaczenie. Z kolei możliwość samokontroli uzyskanych rezultatów, o którą pytano w piątym punkcie, została uznana za ważną przez 54% badanych osób. Z danych przedstawionych na rysunku 2 wynika, że dla jednej trzeciej ankietowanych jest to bardzo ważne, natomiast dla mniej niż 20% osób jest to mało ważne lub nieważne. Ostatnie pytanie dotyczyło konieczności sa-

modyscypliny w przypadku takiej formy samokształcenia. Jak się okazuje, jest to bardzo ważne dla ponad 40% ankietowanych, a niewiele mniejsza grupa osób ocenia ten fakt jako ważny. Dla mniej niż 20% jest to mało ważne, a dla ok. 4% nieważne.

Na podstawie danych uwidocznionych na rysunku 2 można zauważyć, że najważniejszy dla ankietowanych jest stały dostęp do materiałów szkoleniowych, fakt, że czas nauki dostosowany jest do potrzeb i możliwości uczniów, a także aby treści przekazywane były za pomocą Internetu. Najmniej istotna dla ankietowanych okazuje się konieczność samodyscypliny, którą trzeba wykazać podczas tego typu nauczania.

Rys. 3. Odpowiedzi ankietowanych na pytanie dotyczące miejsca *e-learningu* wśród dotychczasowych form kształcenia

Źródło: opracowanie własne autorów.

Kolejne pytanie miało na celu ustalenie, w jaki sposób studenci wyobrażają sobie wprowadzenie *e-learningu* na uczelni. Wyniki badań przedstawione zostały na rysunku 3. Badani mieli do wyboru trzy odpowiedzi. Pierwsza – „*e-learning* powinien całkowicie zastąpić dotychczasowe formy kształcenia” – została zakreślona przez prawie 9% ankietowanych. Jako uzasadnienie takiego wyboru podawana była duża odległość uczelni od miejsca zamieszkania oraz możliwość

pracowania w ciągu dnia i nauki wieczorami lub w wolnym czasie. Druga odpowiedź – „powinien uzupełniać dotychczasowe formy kształcenia na uczelni” – pojawiała się najczęściej i została zakreślona przez ponad 90% ankietowanych. Wybór takiej odpowiedzi uzasadniano przeważnie brakiem samodyscypliny w przypadku, gdyby nauka odbywała się jedynie za pomocą *e-learningu*. Kolejnym powodem, dla którego *e-learning* może występować jedynie w formie wspomagającej tradycyjne wykłady, ćwiczenia czy laboratoria, jest bezpośredni kontakt zarówno z nauczycielami, jak i ze studentami w trakcie tego typu zajęć. Zdaniem ankietowanych, w bezpośrednich kontaktach międzyludzkich, dyskusjach, można szybciej uzyskać odpowiedź na nurtujące pytania niż przez samodzielną naukę, bez możliwości poproszenia nauczyciela o wyjaśnienia lub też w przypadku, gdy wymiana informacji odbywa się za pomocą chatu lub komunikatora. Dodatkowo, według badanych, praktyczna wiedza przedstawiona przez nauczyciela w trakcie laboratoriów jest łatwiej zapamiętywana niż w przypadku samodzielnej nauki podczas siedzenia przed komputerem i wykonywania określonych poleceń. Najczęściej wymienianą zaletą wprowadzenia *e-learningu* jako formy wspomagającej nauczanie jest możliwość ponownego przeanalizowania i uzupełnienia wiedzy przekazywanej przez wykładowcę. Ostatni wariant odpowiedzi „*e-learning* nie powinien być stosowany na uczelni” – nie został zakreślony przez żadnego ankietowanego.

Ostatnie pytanie ankiety miało na celu ustalenie preferowanego przez ankietowanych trybu nauki. Badani mieli dokonać wyboru, która z proponowanych form uczenia się jest – ich zdaniem – najlepsza. Pierwsza z nich to samodzielna nauka, po której następuje test sprawdzający, którego prawidłowe wypełnienie umożliwia przejście do kolejnej części materiału. Drugi wariant to nauka poprzez wymianę informacji pomiędzy nauczycielem i uczniem, jak również pomiędzy uczniami za pomocą wideokonferencji, czyli nauczanie synchroniczne. Trzecia możliwość to nauka poprzez wymianę informacji pomiędzy nauczycielem i uczniem oraz pomiędzy uczniami z wykorzystaniem list dyskusyjnych, forum, poczty elektronicznej, czyli nauczanie asynchroniczne.

Zdecydowanie największa liczba ankietowanych na pierwszym miejscu stawia odpowiedź trzecią, a więc nauczanie asynchroniczne. Na drugim miejscu znalazło się nauczanie synchroniczne, na trzecim natomiast samodzielna nauka, której wyniki sprawdzane są testem umożliwiającym kontynuowanie nauki. Osoby, które na pierwszym miejscu stawiały nauczanie asynchroniczne twierdziły, że w ten sposób mają możliwość zarówno samodzielnego ustalania czasu nauki, jak i kontaktu z nauczycielem i innymi uczniami. Osoby, dla których najlepszym sposobem uczenia byłaby nauka synchroniczna, np. przez wideokonferencję, tłumaczą swój wybór trudnościami mogącymi wynikać z konieczności samokontroli i samodyscypliny w przypadku, gdy nauka nie odbywa

się w określonym, wcześniej ustalonym czasie. Z kolei osoby, dla których najlepszym rozwiązaniem jest samodzielna nauka twierdzą, że łatwiej przyswajają wiedzę samodzielnie, a fakt, że kolejne informacje są im udostępniane dopiero po poprawnym wypełnieniu testu sprawdzającego stanowi dla nich motywację do nauki.

Podsumowanie

W wyniku przeprowadzonej ankiety można stwierdzić, że choć tylko nieznaczna ilość osób brała bezpośredni udział w kursach czy szkoleniach prowadzonych w formie *e-learningu*, to jednak każdy z badanych słyszał o tej formie przekazywania wiedzy i jest w stanie określić, w jaki sposób może taki proces przebiegać. *E-learning*, czyli nauczanie na odległość, pozwala – jak wiadomo na samodzielne uzupełnianie wiedzy, zwłaszcza w przypadku osób, dla których powszechnie stosowane formy kształcenia są niedostępne. Mogą to być zarówno osoby niepełnosprawne, jak i osoby, które nie są w stanie skorzystać z innych form nauczania chociażby z powodu niedogodności wynikających z czasu prowadzonych zajęć czy szkoleń.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej wyniki badań, stwierdzić można, że *e-learning* najczęściej widziany jest przez studentów w roli narzędzia wspomagającego i uzupełniającego nauczanie realizowane w tradycyjnej formie wykładów i ćwiczeń. Istotnym – według studentów – elementem nauczania jest możliwość bezpośredniego kontaktu osoby uczącej się z grupą współpracujących się osób, jak i z nauczycielem nie tylko w tym samym czasie (możliwe w przypadku nauczania synchronicznego), ale i miejscu. Z drugiej strony, wspomaganie wykładów czy ćwiczeń treściami przekazywanymi w formie elektronicznej, umożliwiającej naukę w wybranym przez ucznia czasie jest atutem *e-learningu*. Daje to również możliwość wielokrotnego powracania do tych samych materiałów, co ma wpływ na dostosowanie trybu nauki do możliwości i czasu uczniów. Z kolei w przypadku kursów przygotowanych w sposób wymagający od uczniów przyswajania wiedzy i samodzielnego jej sprawdzania, np. w formie testu następującego po ustalonej partii materiału, należy pamiętać o problemach wynikających z konieczności samokontroli i samodyscypliny osób uczących się.

W związku z tym, podsumowując, można stwierdzić, że połączenie *e-learningu* z tradycyjnymi formami nauczania pozwala na zaspokojenie potrzeby bezpośredniej wymiany informacji w obrębie grupy uczących się osób pod przewodnictwem i kontrolą nauczyciela, w połączeniu z możliwością uprzedniego, jak i samodzielnego zapoznania się z poruszonymi na zajęciach zagadnieniami, niejednokrotnie przedstawionymi w ciekawy i obrazowy sposób.

Bibliografia

<http://www.learning.pl/elearning/index.html>.

<http://www.e-sgh.pl/abc.php>.

Rzewuski M., *Distance learning – nauczanie na odległość*, dostępne na stronie
http://mareczekrz.republika.pl/pcq_4_distance_learn.htm#Rozwi%C5%20asynchroniczne.

<http://www.infoport.pl/content/?dn=5%2C2>.

The role of e-learning as a method of acquiring knowledge

Presenting content with e-learning methods may be used for creating both complete courses and training events, as well as in the form supporting traditional methods of transferring knowledge. One of the groups, to which these methods of teaching may be addressed are students. The paper presents results of the research, which allow description of students' awareness of e-learning. It has also presented what, according to then, is most important in this form of transferring knowledge. The conducted research helped also in finding out what role for e-learning is perceived by students as its prospective users.